

УДК 373.21.008.2

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-2-49-112-121

ЯКІСТЬ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НА АДМІНІСТРАТИВНОМУ РІВНІ

Данильченко Ірина Григорівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: irinadanulchenko1@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5406-7062

Чжан Фей

магістрант спеціальності 012 Дошкільна освіта
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

У статті висвітлено теоретичні аспекти управління освітнім процесом у дошкільному закладі на адміністративному рівні. Здійснено аналіз останніх публікацій щодо понять «управління», «менеджмент», «менеджмент у дошкільній освіті», «менеджер дошкільної освіти», «управлінська компетентність», «управлінська компетентність керівника закладу дошкільної освіти». З'ясовано на основі аналізу наукових джерел управлінські функції директора закладу дошкільної освіти; загальні та професійні компетентності, якими має володіти менеджер дошкільної освіти; основні ознаки управлінської компетентності керівника закладу дошкільної освіти; вимоги до професійної (управлінської) компетентності директора закладу дошкільної освіти. Запропоновано педагогічні умови, які забезпечують якість управління освітнім процесом директором закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: менеджмент, управління, менеджмент у дошкільній освіті, менеджер дошкільної освіти, функції директора закладу дошкільної освіти, компетентності керівника закладу дошкільної освіти, педагогічні умови забезпечення якості управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми якісного управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти зумовлена сучасними модернізаційними процесами у вітчизняній освіті, змінами нормативно-правових вимог до керівників, управлінської компетентності, що зорієнтовані на формування якісно нової системи освітнього менеджменту з урахуванням міжнародного досвіду й специфіки економічних та соціокультурних умов, що вимагає суттєвих змістових, структурних, організаційних перебудов, постійного пошуку нових технологій управління якістю роботи освітніх закладів різних типів і форм власності.

Концептуальні засади управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти регламентуються низкою державних документів: Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про дошкільну освіту», галузевою Концепцією розвитку неперервної педагогічної освіти, Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти».

Ускладнення змісту дошкільної освіти, зорієнтованого на розвиток цілісної, життєво компетентної особистості дитини, самого педагога й, відповідно, функцій і умов діяльності сучасного закладу дошкільної освіти потребують принципових змін в організаційному та технологічному аспектах сучасного стилю управління. Значна кількість керівників при здійсненні управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти використовують авторитаризм у прийнятті управлінських рішень щодо відбору та реалізації змісту, вибору моделей організації даного процесу. Причинами тяжіння до авторитарного управління закладом дошкільної освіти є відсутність фахових знань про систему управління освітнім процесом в умовах реформування дошкільної освіти, інерційність педагогічного мислення, відсутність гнучкості, креативності в прийнятті управлінських рішень значної кількості керівників та бажання впроваджувати новітні технології шляхом швидких змін, що гальмує інноваційні процеси не лише в закладах дошкільної освіти, а й освітній галузі загалом.

Суперечності між сучасними вимогами до управління освітнім процесом і можливостями керівників закладів дошкільної освіти актуалізують проблему якості управління освітнім процесом у сучасному закладі дошкільної освіти, пошук ефективних засобів підвищення управлінської компетентності директорів ЗДО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми управління освітнім процесом у дошкільному закладі обґрунтовано в дослідженнях К. Білої, Н. Гавриш, З. Дорошенко,

Н. Дудник, Л. Загородньої, Г. Закорченної, О. Каплуновської, Л. Козак, К. Крутій, І. Кіндрат, В. Маковецької, Ю. Манилюк, Л. Пісоцької, Т. Пономаренко, І. Романюк, А. Троян, Р. Шаповал, О. Янко та інших.

Т. Пономаренко визначає сутність поняття «управління» в системі «людина – людина» як вид соціальної діяльності, спрямованої на створення оптимальних умов не лише для розвитку (саморозвитку) об'єкта управління, а й для вдосконалення його суб'єкта, з урахуванням змін внутрішнього й зовнішнього середовища [1, с. 7]

Управління дошкільною освітою, як зазначає Л. Пісоцька, є цілеспрямованою діяльністю всіх ієрархічних ланок управління, котра забезпечує становлення, збереження, стабілізацію функціонування та розвиток дошкільної освіти у різноманітних формах охоплення нею потреб суспільства у вихованні дітей [2, с. 7].

На думку науковців (К. Біла, Л. Богославець, Н. Кузьміна, С. Пехарева), нові підходи до управління освітнім процесом пов'язані з неминучим ламанням професійних стереотипів і дидактичних канонів у роботі керівників та педагогів, з формуванням у них іншого типу педагогічного мислення, перебудовою мотиваційної сфери.

Управління освітнім процесом Н. Дудник визначає як забезпечення підвищення ефективності освітнього процесу й умов суб'єктів управління, узгоджених колегіальними діями, направленими на кінцевий результат [3, с. 156].

Р. Шаповал розкриває сутність управлінської діяльності керівника здо як «метадіяльності», тобто діяльності з організації діяльності інших (педагогів, дітей); до того ж керівник здо працює з дітьми й дорослими, вік яких охоплює досить широкий діапазон (з 1 до 60–70 років) [4].

Отже, сутність поняття «управління» вчені розглядають через діяльність із забезпечення вимог якості.

Поряд з терміном «управління» в наукових дослідженнях (В. Жигір, Г. Закорченна, І. Кіндрат, Н. Коломинський, Г. Лопушанська, В. Шаркунова) використовується поняття «менеджмент».

І. Кіндрат на основі аналізу змісту понять «менеджмент» і «управління» визначила їх співвідношення: з одного боку, тотожність на підставі загальної семантики; з іншого – суттєва відмінність у тлумаченні суті, і в застосуванні цих понять. Зокрема, від управління менеджмент відрізняється тим, що передбачає свободу прийняття рішень керівників і підлеглих за умов невизначеності ситуації. А поняття «управління» з позиції вітчизняної науки сформувалося в надрах адміністративної системи, ґрунтується на обмеженні такої свободи й визначеності основних подій і процесів через централізоване планування [5, с. 136].

Н. Коломинський пропонує таке визначення поняття «менеджмент в освіті» – це усвідомлена взаємодія керівника з іншими людьми (підлеглими, партнерами, своїми керівниками, дітьми, батьками тощо), спрямована на забезпечення їхньої активної та скоординованої участі в досягненні поставленої мети. Це таке управління, у процесі й результаті якого у людей з'являються (або актуалізуються) психічні стани, якості, властивості, що стають психологічним підґрунтям для їхньої ефективної діяльності щодо досягнення поставленої управлінської мети [6].

Г. Закорченна визначає педагогічний менеджмент у дошкільній освіті як специфічний вид інтелектуальної діяльності, що реалізується через систему дій особистості та впливу на об'єкт управління шляхом науково обґрунтованого аналізу, прогнозування, планування, організації, контролю і оцінювання якості їх функціонування з метою досягнення високої ефективності соціально значущих освітньо-виховних результатів [7].

Ефективність управління директора якістю освітнього процесу в ЗДО великою мірою визначається готовністю до цієї діяльності, яка формується ще на етапі фахової підготовки.

Так, Л. Загородня тлумачить поняття «готовність майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти» як інтегративну, динамічну, складноструктуровану властивість магістранта, утворену сукупністю спрямованості на забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО, особистісно-професійних якостей, знань про мету, завдання, зміст дошкільної освіти, критерії оцінювання якості, умови і засоби її забезпечення, вміння розробляти програму забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО та організувати її реалізацію; схарактеризовано структуру готовності майбутніх магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти у складі мотиваційно-особистісного, когнітивно-пошукового, діяльнісно-операційного, рефлексивно-оцінного компонентів, однойменні їм критерії з відповідними

показниками та рівні (низький, середній, достатній, високий) її сформованості [8, с. 7].

Отже, аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема якісного управління освітнім процесом у ЗДО наразі є актуальною. Її вирішення можливе за умови розуміння директорами закладів дошкільної освіти сутності управлінської діяльності, сучасного педагогічного менеджменту в дошкільній освіті та вимог до якості дошкільної освіти.

Мета статті: висвітлити теоретичні аспекти якості управління освітнім процесом у дошкільному закладі на адміністративному рівні.

Для реалізації означеної мети використовували такі теоретичні методи і прийоми пізнання – аналіз і узагальнення наукової літератури, синтез, систематизація та узагальнення інформації.

Виклад основного матеріалу. Директор закладу дошкільної освіти є менеджером закладу і першою відповідальною особою за якість управління освітнім процесом у ньому.

Відповідно до Закону України «Про дошкільну освіту» керівником закладу дошкільної освіти може призначатися особа, яка має вищу освіту не нижчу від освітньо кваліфікаційного рівня «спеціаліст», стаж роботи в галузі дошкільної освіти не менше трьох років, а також організаційні здібності [9].

Згідно з Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» на посаду керівника / директора закладу дошкільної освіти призначаються особи, які відповідають вимогам визначеним частиною другою статті 31 Закону України «Про дошкільну освіту», а також не мають судимості, зокрема за злочини проти свободи чи статевої недоторканості дитини або у присутності дитини чи з використанням дитини; мають документи, професійну та освітню кваліфікацію, її віднесення до 8 рівня Національної рамки кваліфікацій [10].

Менеджер дошкільної освіти, як зазначає Г. Закорченна, – це спеціаліст-професіонал, сучасний керівник, який керує персоналом дошкільного закладу, забезпечує успіх у досягненні мети, престиж і ефективність соціально-педагогічних результатів, тобто суб'єкт, якому належить активно-організуюча роль, що підкріплена певною владою та розповсюджена на об'єкт управління [7].

Професійна діяльність менеджера дошкільної освіти як різновид розумової праці, є єдністю суб'єктної, внутрішньої, мисленневодільної та об'єктної сторін, що спостерігається зовнішньо, організаційно-діяльнісно.

У Професійному стандарті «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» визначені трудові функції, серед них:

- організація здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища;
- управління закладом дошкільної освіти;
- безперервний особистісний та професійний розвиток; лідерська та партнерська взаємодія;
- стратегічний розвиток закладу дошкільної освіти [10].

Щоб зрозуміти сутність управлінської діяльності директора ЗДО, звернемося до функцій освітнього менеджменту.

До функцій менеджера освіти В. Жигір [11] відносить:

- інформаційно-аналітичну – володіння інформацією, необхідною не лише для прийняття рішень, а й застосування інформації в процесі управління та ділового спілкування; - мотиваційну – надання впливу: начальник змінює мотиви, наміри, установки підлеглих, тобто створює зацікавленість у результатах і якості праці;
- організаційну, що виявляється в організації діяльності освітнього закладу: навчальної, виховної, наукової, методичної, господарської, фінансової; розподіл рівня адміністративної відповідальності; організаційна діяльність колективу;
- управлінську – зберігання певної структури освітнього закладу, додержання режиму діяльності, реалізації програми й мети діяльності;
- інноваційну – наявність у менеджера освіти знань, умінь і навичок у галузі змісту й технологій розробки інноваційних компонентів освітньої діяльності (інноваційний менеджмент в освіті);
- комунікативну – здатність особистості орієнтуватися в ситуаціях управлінського та педагогічного спілкування, її готовність розуміти мотиви, інтенції, стратегії поведінки, фрустрації, як свої власні, так і партнерів по спілкуванню, рівень освоєння технології та психотехніки спілкування;
- прогностичну – розумове конструювання майбутнього стану освітньої практики на основі передбачення характеру і соціально-економічних темпів розвитку, прикладом чого може слугувати концепція безперервної освіти;

– стратегічну – знання концепцій, підходів щодо стратегічного планування, теоретичне обґрунтування способів діяльності, формулювання цілей розвитку (місії освітнього закладу), оволодіння методами стратегічного розвитку освіти (освітніх установ); формування вмінь щодо застосування засобів розробки стратегічних планів розвитку освітніх установ, створення проєктів та цільових програм, спрямованих на рішення стратегічних освітніх завдань;

– контролювальну – своєчасне внесення коректив, доповнень, уточнень до плану, що створює сприятливу ситуацію для управління, не перетворюючи його на процес виправлення недоліків та розв'язування складних і застарілих проблем.

Деяко суголосні управлінські функції директора закладу дошкільної освіти виділяє і Р. Шаповал, а саме: інформаційно-аналітичну, мотиваційно-цільову, планово-прогностичну, організаційну, контрольно-регулятивну [4].

Як зазначає І. Кіндрат, під час розгляду специфічних функцій менеджменту освіти чітко виокремлюється як підсистема менеджменту дошкільної освіти, в якому всі зазначені специфічні функції набувають особливого, властивого лише дошкільній освіті, змісту та вияву. Кожний заклад дошкільної освіти є самостійною одиницею в структурі загального менеджменту освіти, і в кожному дошкільному навчальному закладі менеджмент має свої особливості – у способах ухвалення управлінських рішень, у культурі управління та культурі організації освітнього процесу [5, с. 139–140].

Як стверджує Г. Закорченна, педагогічний менеджмент закладу дошкільної освіти має свою специфіку і закономірності, що зумовлено своєрідністю предмета, продуктів, засобів і змісту професійної діяльності його керівника як головного суб'єкта управління педагогічною системою. Залежно від домінування будь-якої функції управлінської діяльності, керівник як менеджер дошкільної освіти постає в єдності основних статусних ролей: діагноста, ідеолога, новатора, програміста, методиста, адміністратора, вихователя-педагога, психолога, інспектора, дослідника, економіста, підприємця [7].

О. Янко визначає якість роботи дошкільного закладу як складну багатокомпонентну характеристику сукупних якостей процесу та результатів освіти дітей дошкільного віку, що відповідають прогнозованим цілям дошкільного навчального закладу, узгодженим з державними вимогами й стандартами, а також потребами та очікуваннями суб'єктів освітнього процесу (дітей, педагогів, батьків) [12, с. 10].

Особливості управлінської діяльності менеджера освіти полягають у його готовності до управління освітнім процесом, колективом дітей та педагогів, освітньою установою в цілому та власним особистісним й професійним розвитком. Він має знати і вміти науково аналізувати соціально значущі проблеми і процеси, використовувати методи досліджуваних наук у різних видах професійної діяльності; знати правові основи і норми освітнього законодавства; мати наукові уявлення із психології, психології управління; володіти навичками та вміннями фізичного самовдосконалення, культурою мислення; вміти на науковій основі організувати свою працю, застосовуючи сучасні інформаційні технології в управлінні; розвивати здатність до проєктної та прогностичної діяльності; знати принципи системного аналізу; вміти поставити мету і визначити завдання з реалізації професійних функцій, використовувати для їх вирішення методи досліджуваних наук; вміти використовувати інформацію для орієнтування в основних поточних проблемах управління, економіки, освіти; вміти організувати і провести практичні дослідження у сфері освіти; володіти методами розробки інноваційних програм та здійснювати заходи з реалізації цих програм; володіти культурою і технікою ведення дискусій, прийомами впливу на цільову аудиторію та ін.

На думку Н. Дудник, керівник закладу дошкільної освіти – це особа, яка здійснює організацію та керівництво в межах закладу та відповідає за її ефективність перед громадою. Поєднання керівника та лідера є гарантією успішного керівництва [3, с. 155].

Як зауважує науковець, особливо важливе в управлінні – це уміння керівника звертати увагу на освітній процес, розуміти зміни, організовано поєднувати аналіз і синтез. У цьому контексті управління освітнім процесом керівником закладу дошкільної освіти потребує: дієвості у вирішенні різних проблем і питань; лаконічного й конкретного коментарю; ґрунтового, вичерпного, універсального й креативного підходу до виконання завдань; особистісного стилю управління; здібності організатора, особистості реального лідера; високого рівня управлінської культури [3, с. 156].

Отже, менеджер дошкільної освіти є носієм розумової праці, його професійна діяльність

спрямована на аналіз інформації щодо ринку освітніх послуг та можливостей об'єкта в його просторі; пошук і створення інновацій; проєктування майбутнього стану розвитку педагогічної системи через генерування нових ідей та постановку більш перспективних цілей; планування оптимальних шляхів їх досягнення; добір, організацію і стимулювання учасників конкретних дій і заходів; контроль ефективності їх реалізації, оцінку і самооцінку якості одержаних результатів.

Метою професійної діяльності менеджера дошкільної освіти є продуктивність функціонування дошкільного закладу. Для цього він змушений постійно забезпечувати баланс між витратами і одержаними ефектами, боротися за досягнення найбільшого успіху при мінімальних витратах ресурсів педагогічної системи, якою він управляє (матеріальних, фінансових, людських і інформаційних) результатів.

Зусилля менеджера дошкільної освіти спрямовані на те, щоб заклад, яким він керує, функціонував як єдине ціле, з успіхом досягав своєї мети, нових результатів.

Г. Закорченна виділяє дві підсистеми знань менеджера дошкільної освіти. Першу з них становлять управлінські, психологічні, педагогічні, соціально-правові та фінансово-економічні знання. До іншої підсистеми належать теоретико-методологічні знання (закони, закономірності, ідеї); теоретико-нормативні знання (принципи, правила, нормативи, інструкції, положення); теоретико-предметні знання (категорії, поняття, факти, явища, процеси); теоретико-процесуальні знання (сутність способів діяльності: методи, способи, прийоми, операції, а також уміння: діагностико-прогностичні, організаційно-регулятивні, контрольні-коригуючі) [7].

Для якісного управління освітнім процесом у дошкільному закладі його керівник має володіти низкою компетентностей.

Так, у Професійному стандарті «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» визначені загальні компетентності: громадянська, соціальна, культурна, цифрова, підприємницька, етична. Стандартом також визначені професійні компетентності (за трудовою дією або групою дій), серед них: здоров'язбережувальна, проєктувальна, операційне управління закладом дошкільної освіти, організаційно-методична, комунікативна, здатність до навчання впродовж життя, інформаційно-комунікаційна, лідерська, емоційно-етична, стратегічне управління та розвиток дошкільної освіти, стратегічна комунікація, нормативно-правова [10].

В. Жигірський зауважує, що особистісні якості менеджера освіти, амбіції, характер та етичні погляди мають більше значення у професійній управлінській діяльності ніж компетентність. Менеджеру необхідні насамперед концептуальні навички; він повинен бачити, що потрібно зробити, чого потрібно досягти, яку поставити мету, а вже потім буде потрібне вміння зацікавити людей і забезпечити виконання поставлених завдань [11].

Модернізація освітнього процесу висуває нові універсальні вимоги до професійної (управлінської) компетентності керівника закладу дошкільної освіти:

- оволодіння технологіями менеджменту та маркетингу в освіті;
- залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості;
- створення принципово нових моделей науково – методичної роботи в ЗДО;
- оновлення освітнього процесу, реформування освітньої галузі та підвищення статусу директора дошкільного закладу як керівника;
- модернізація програми підвищення кваліфікації з урахуванням досвіду інших країн світу.

Т. Пономаренко визначає управлінську компетентність як основу управлінської культури керівників дошкільної освіти, що закладається на етапі університетської підготовки та становить готовність до здійснення управлінської діяльності на засадах культуровідповідності [1].

Р. Шаповал тлумачить управлінську компетентність керівника ЗДО як інтегроване особистісне утворення педагога, що відображає єдність його теоретичної та практичної готовності до ефективного здійснення різноманітних управлінських функцій (інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційної, контрольної-регулятивної та ін.). Управлінська компетентність керівника ЗДО передбачає: спрямованість на здійснення управлінської професійно-педагогічної діяльності (гуманістичний світогляд, настанови на пізнання й розуміння людини, підтримання процесів розвитку особистості вихователя і вихованця; особистісне прийняття цінностей педагогічного управління); сформованість мотивації вдосконалення педагогічної майстерності, сукупності особистісно-професійних якостей (енергійність, діловитість, здатність до роботи з людьми, вимогливість до себе й інших людей, впливовість, толерантність, емпатія) та управлінських знань і

вмінь, необхідних для практичного розв'язання завдань управління закладом дошкільної освіти; розвиненість здатності до рефлексії й самоуправління [4].

С. Шелар зазначає, що управлінська компетентність керівника ЗДО як специфічна якість передбачає високий рівень управлінських знань, умінь, досвіду та завжди має особистісне забарвлення якостями конкретної людини й виявляється в таких основних ознаках:

- оперативність і мобільність управлінських знань, розуміння їх значення для практики керівництва, що вимагає постійного оновлення фонду знань, його поповнення новими науковими даними, оперативними відомостями про стан керованого об'єкта;

- гнучкість методів управлінських рішень, алгоритмів розв'язання завдань, тобто здатність керівника не лише знати сутність управлінської проблеми, але й вирішувати її практично, причому оптимальним способом;

- критичність мислення, що надає можливість обирати оптимальні рішення, аргументувати вибір, відкидати помилкові шляхи;

- наявність достатнього для управління досвіду керівництва (керівник систематично аналізує свій досвід й, виходячи з нього, приймає обґрунтовані, найбільш оптимальні в конкретній ситуації, рішення) [13].

Дослідниця переконана, що управлінська компетентність керівника ЗДО, охоплюючи всі сфери функціонально цілісної психіки особистості (розумову діяльність, емоційно-почуттєву й вольову сфери), включає такі основні компоненти:

- особистісно-мотиваційний – сукупність ціннісних орієнтацій, мотивів, адекватних цілям і завданням управління; сформованість важливих для управління особистісних якостей;

- когнітивно-операційний – сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для практичного розв'язання завдань управління;

- аналітико-рефлексивний – аналіз, самоаналіз, осмислення, оцінка й рефлексія власної діяльності, поведінки, вчинків, спілкування, стосунків з оточенням, їх корекція, здатність до самоуправління (самоменеджменту) [13].

О. Корольчук складниками управлінської компетентності керівника ЗДО визначила:

- психологічна готовність до управлінської діяльності;

- спеціальні знання;

- інформаційна культура;

- комунікативні вміння (висловлення+ сприймання+ взаємодія = спілкування);

- уміння приймати управлінські рішення;

- самоменеджмент;

- особистий імідж [14].

Т. Пирог виділяє такі складники управлінської компетентності керівника закладу дошкільної освіти: знання; уміння й навички; професійні якості; ділові якості; загальна культура; мотиваційна сфера; особистісні якості [15].

Управлінська діяльність керівника закладу дошкільної освіти вимагає знання свого колективу, раціонального розподілу особистого часу, уміння компетентно діяти і об'єктивно оцінювати власні дії, розбиратися у взаємодії форм та змісту дошкільної освіти, мати теоретичну підготовку з питань сучасного менеджменту, оперувати новими поняттями, бути здатним виділяти та системно розв'язувати актуальні проблеми, бачити перспективи роботи навчального закладу, планувати стратегію його подальшого розвитку.

Окрім того, О. Янко обґрунтувала сукупність організаційно-педагогічних умов, які забезпечують якість закладів дошкільної освіти, серед яких:

- поширення управлінських повноважень на педагогічний колектив як єдину команду (стратегічний рівень управління);

- створення науково-методичного осередку для педагогів на інноваційних засадах (тактичний рівень управління);

- урізноманітнення моделей організації освітнього процесу на основі особистісно орієнтованої парадигми (оперативний рівень управління) [12, с. 11–12].

Дослідницею схарактеризовано і рівні ефективності управління якістю роботи ЗДО через низку критеріїв і показників, а саме:

- на стратегічному рівні ефективність управління якістю роботи ЗДО визначалася згідно з такими критеріями та показниками: якість цілепокладання (орієнтованість цілей управління на

соціальні запити суспільства, очікування батьків, можливості дитини; реальність та конкретність цілей управління); ефективність управління (ступінь реалізації управлінських рішень; раціональний розподіл відповідальності між керівництвом і членами педагогічної команди; раціональне використання робочого часу; відповідність змісту й форми методичної роботи рівню професійної компетентності педагогів); сприятливий соціально-психологічний клімат (демократичний стиль взаємодії керівництва з підлеглими; позитивна психологічна атмосфера; стимулювання творчого потенціалу кожного члена колективу);

– на тактичному рівні: ціннісно-сміслова єдність дій колективу педагогів (націленість на збереження самоцінності, розкриття вікового та особистісного потенціалу кожної дитини; прийняття педагогічним колективом соціокультурних норм і цінностей суспільства); оптимальність взаємодії членів колективу (згуртованість дій, мобільність, взаємозамінність членів колективу, професійна компетентність та інноваційність діяльності педагогів);

– на оперативному рівні: відповідність педагогічних зусиль досягнутим результатам (раціональна організація життєдіяльності дітей; відповідність освітніх цілей віковим нормам розвитку дошкільнят); ціннісне ставлення до особистості вихованця (намагання підтримувати з дітьми довірливі стосунки; орієнтація на позитивні прояви в поведінці, терпимість до помилок); відповідність досягнень дітей державному стандарту дошкільної освіти (прогресивна динаміка змін у навчальних та особистісних досягненнях дітей; вияви особистісного самовираження в ігровій, мовленнєвій та зображувальній видах діяльності; рівень взаємодії дітей у різних видах діяльності) [12, с. 12–13].

О. Янко також визначила та охарактеризувала типи закладів дошкільної освіти за місцем і роллю педагогічних колективів в управлінні якістю роботи дошкільного закладу («Єдина команда», «Керівник над колективом», «Керівник і група співробітників») [12, с. 13].

Модель управлінської компетентності керівника ЗДО за Т. Пирог складається з таких компонентів:

– теоретико-методичного – знання теорії і методології управління, концептуальних педагогічних і виховних систем, основ психолого-педагогічних і соціально-гуманітарних наук;

– практико-пізнавального – наявність професійних знань, інтересів і запитів, формування й удосконалення інтелектуальних практичних умінь і навичок, творче самовираження, самоосвіта;

– організаційно-технологічного – знання методів і прийомів управлінської діяльності, застосування новітніх методик і технологій, інноваційна, дослідно-експериментальна, наукова діяльність;

– професійно-особистісного – індивідуальні професійні здібності, ділові, моральні, світоглядні якості, ідеали, загальнокультурні норми [15].

Як вважає О. Корольчук, успішність управлінської діяльності керівника ґрунтується на його особистих якостях, серед них: стратегічний розум, інтелігентність, ерудованість, толерантність, правова грамотність, професійна обізнаність, системність мислення, логічність дій тощо [14].

Таким чином, аналіз репрезентованих досліджень і досвід підготовки майбутніх керівників для закладів дошкільної освіти дозволяє виокремити низку педагогічних умов, які забезпечують якість управління освітнім процесом директором:

– формування готовності до управління якістю дошкільної освіти майбутніх директорів необхідно здійснювати ще на етапі фахової підготовки;

– усвідомлення мотивації майбутніми директорами до забезпечення якості управління освітнім процесом у ЗДО;

– у цьому процесі підготовки майбутніх керівників викладачам ЗВО враховувати вимоги Професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти»;

– доцільно орієнтувати майбутніх директорів на такий пріоритетний тип управління, як «керівник і група співробітників»;

– постійно підвищувати управлінську компетентність керівників з орієнтацією на швидко змінювані вимоги до нього як управлінця з боку держави і замовників освітніх послуг.

Висновки. Отже, управлінська діяльність керівника, спрямована на забезпечення якості дошкільної освіти, вимагає знання свого колективу, раціонального розподілу особистого часу, вміння компетентно діяти і об'єктивно оцінювати власні дії, розбиратися у взаємодії форм та змісту дошкільної освіти, мати теоретичну підготовку з питань сучасного менеджменту, оперувати новими поняттями, бути здатним виділяти та системно розв'язувати актуальні проблеми, бачити

перспективи роботи освітнього закладу, планувати стратегію його подальшого розвитку, постійно самовдосконалюватися в галузі педагогічного менеджменту в дошкільній освіті.

Подальші розвідки стосуватимуться перевірки педагогічних умов забезпечення якості управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти.

Список використаної літератури

1. Пономаренко Т. О. Теоретико-методологічні засади формування управлінської культури керівників дошкільної освіти: монографія. Луганськ. 2008. 272 с.
2. Пісоцька Л. С. Актуальні проблеми управління розвитком дошкільної освіти в Україні: монографія / За заг. наук. ред. Л. С. Пісоцької. Хмельницький: ХГПА, 2009. 174 с.
3. Дудник Н. Оновлення змісту підготовки майбутнього керівника закладу дошкільної освіти до управління освітнім процесом. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*: збірник наукових праць. 2021. Вип. 1 (5). С. 151–160. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/235977>
4. Шаповал Р. В. Формування управлінської компетентності керівника дошкільного навчального закладу: дис. ... канд. наук: 13.00.04. Харків, 2009.
5. Кіндрат І. Р. Проблеми менеджменту дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2013. № 5 (2). С. 137–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_5%282%29_22
6. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект): монографія. Київ: МАУП, 2000, 286 с.
7. Закорченна Г. М. Підготовка студентів до педагогічного менеджменту в дошкільній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2000. 23 с.
8. Загородня Л. П. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів до забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Харків, 2018. 40 с.
9. Про дошкільну освіту: Закон України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/ aws/show/262814>
10. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npra/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>
11. Жигір В. Провідні функції менеджера освіти як основа формування його професійної компетентності. *Молодь і ринок*. 2011. № 2 (73). С. 27–33.
12. Янко О. В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Луганськ, 2009. 22 с.
13. Шелар С. М. Управлінська компетентність як чинник управлінської майстерності керівника дошкільного закладу. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/shelar.pdf
14. Корольчук О. Складові управлінської компетентності керівника. *Практика управління дошкільним закладом*. 2016. № 5. С. 18–25.
15. Пирог Т. Освітня платформа – середовище успішного становлення менеджера освіти. *Практика управління дошкільним закладом*. 2017. № 4. С. 36–44.

QUALITY OF EDUCATIONAL PROCESS MANAGEMENT AT THE ADMINISTRATIVE LEVEL IN THE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

Danylchenko Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Preschool Pedagogy and Psychology Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Zhang Fei

Postgraduate Student of Programme Subject Area 012 Preschool Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The study of quality management of the educational process in a preschool educational institution is caused by modernization processes in Ukrainian education, changes in regulatory requirements for managers, managerial competence, focused on the formation of a qualitatively new system of educational management, taking into account international experience and the specific economic and socio-cultural substantial content, structural, organizational restructuring, the constant search for new technologies.*

The contradictions between the modern requirements for the management of the educational process and the capabilities of preschool education managers actualize the issue of quality management of the educational process in a modern institution of preschool education, the search for effective means of improving the managerial competence of preschool heads.

Purpose. *The aim of this article is to highlight the theoretical aspects of quality management of the educational process at the administrative level in a preschool educational institution*

Methods. *In the process of research, theoretical and cognitive methods were used: analysis of the scientific literature, synthesis, systematisation of the obtained information.*

Results. Various aspects of the management of the educational process in a preschool institution are substantiated in the studies of K. Bila, N. Havrysh, Z. Doroshenko, N. Dudnyk, L. Zahorodnia, H. Zakorchenna, O. Kaplunovska, L. Kozak, K. Kruta, I. Kindrat, V. Makovetska, Yu. Manyliuk, L. Pisotska, T. Ponomarenko, I. Romaniuk, A. Troian, O. Yanko and others.

The analysis of scientific research shows that the issue of quality management of the educational process in preschool education institution is relevant and its solution is possible if the managers understand the essence of management activity, modern pedagogical management in preschool education and requirements for quality preschool education.

Originality. The analysis of case studies and experience of training future preschool managers has highlighted a number of pedagogical conditions that ensure the quality of the management of the educational process.

Conclusion. The managerial activity of a preschool education quality assurance manager requires knowledge of their team, rational distribution of personal time, the ability to act competently and objectively evaluate their actions, to understand the interaction of forms and content of preschool education, to have theoretical training in modern management, to operate with new concepts, to be able to identify and systematically solve current problems, to see the prospects of the educational institution, to plan a strategy for its further development, constantly improve themselves in the field of pedagogical management in preschool education.

Key words: management, management in preschool education, manager of preschool education, functions of preschool education head, competencies of preschool education head, pedagogical conditions of quality management of educational process in preschool education institution.

References

1. Ponomarenko, T. O. (2008). *Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia upravlinskoj kultury kerivnykiv doshkilnoi osvity [Theoretical and methodological principles of formation of management culture of preschool education leaders]*. Luhansk, Ukraine. [in Ukrainian].
2. Pisotska, L. S. (2009). *Aktualni problemy upravlinnia rozvytkom doshkilnoi osvity v Ukraini [Actual problems of management of development of preschool education in Ukraine]*. Khmelnytskyi: KhHPA. [in Ukrainian].
3. Dudnyk, N. (2021). Onovlennia zmistu pidhotovky maibutnoho kerivnyka zakladu doshkilnoi osvity do upravlinnia osvitnim protsesom [Update the content of training the future head of preschool education to manage the educational process]. *Psyhholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly – Psychological and pedagogical problems of the modern school, 1(5), 151–160*. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/235977>. [in Ukrainian].
4. Shapoval, R. V. (2009). *Formuvannia upravlinskoj kompetentnosti kerivnyka doshkilnoho navchalnoho zakladu [Formation of managerial competence of the head of the preschool educational institution]. (Candidate's thesis)*. Kharkiv, Ukraine. [in Ukrainian].
5. Kindrat, I. R. (2013). Problemy menedzhmentu doshkilnoi osvity v suchasnomu osvitnomu prostori [Problems of preschool education management in the modern educational space]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Luhansk. Pedagogical sciences, 5(2), 137-143*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2013_5%282%29_22. [in Ukrainian].
6. Kolomynskyi, N. L. (2000). *Psyhholohiia menedzhmentu v osviti (sotsialno-psyhlohichnyi aspekt) [Psychology of management in education (socio-psychological aspect)]*. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].
7. Zakorchenna, H. M. (2000). *Pidhotovka studentiv do pedahohichnoho menedzhmentu v doshkilnii osviti [Preparation of students for pedagogical management in preschool education]. (Extended abstract of candidate's thesis)*. Odesa, Ukraine. [in Ukrainian].
8. Zahorodnia, L. P. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky mahistriv do zabezpechennia yakosti osvitnoho protsesu v zakladi doshkilnoi osvity [Theoretical and methodological principles of training masters to ensure the quality of the educational process in the institution of preschool education]. (Extended abstract of Doctor's thesis)*. Kharkiv, Ukraine. [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy Pro doshkilnu osvitu № 49 [Law of Ukraine On Preschool Education № 49] (2001). zakon.rada.gov.ua. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> [in Ukrainian].
10. Profesiynyi standart «Kerivnyk (dyrektor) zakladu doshkilnoi osvity» № 620-21 [Professional standard «Head (director) of preschool education» № 620-21]. (2021). mon.gov.ua. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti>.
11. Zhyhir, V. (2011). Providni funktsii menedzhera osvity yak osnova formuvannia yoho profesiinoi kompetentnosti [Leading functions of the education manager as a basis for the formation of his professional competence]. *Molod i rynek – Youth and the market, 2 (73), 27–33*. [in Ukrainian].
12. Ianko, O. V. (2009). *Orhanizatsiino-pedahohichni umovy upravlinnia yakistiu roboty suchasnoho doshkilnoho navchalnoho zakladu [Organizational and pedagogical conditions of quality management of a modern preschool educational institution]. (Extended abstract of candidate's thesis)*. Luhansk, Ukraine. [in Ukrainian].

13. Shelar, S. M. (n. d.). *Upravlinska kompetentnist yak chynnyk upravlinskoj maisternosti kerivnyka doshkilnoho zakladu* [Management competence as a factor in the managerial skills of the head of the preschool institution]. *tme.umo.edu.ua*. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/Dod/2_2010/shelar.pdf [in Ukrainian].

14. Korolchuk, O. (2016). Skladovi upravlinskoj kompetentnosti kerivnyka [Components of managerial competence of the head]. *Praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom – Preschool management practice*, 5, 18–25. [in Ukrainian].

15. Pyroh, T. (2017). Osvitnia platforma – seredovyshe uspishnoho stanovlennia menedzhera osvity [Educational platform - an environment for successful development of education manager]. *Praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom – Preschool management practice*, 4, 36–44. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 3.05.2022 р.

УДК 796.011.1-057.875

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-2-49-121-127

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ У СЕКЦІЯХ СПОРТИВНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ НА МОРАЛЬНУ ВИХОВАНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Курілова Валентина Іванівна

кандидат біологічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: v.i.kurilova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9163-1670

Пилипенко Микола Іванович

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: pilipenko828@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9964-9131

Петрикей Ольга Олексіївна

асистент кафедри теорії і методики фізичного виховання
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: petrikeiolga1978@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0432-7484

Висвітлено шляхи покращення моральної вихованості майбутніх учителів фізичного виховання під впливом регулярних занять у секціях спортивного вдосконалення. Заклади вищої освіти ведуть активний пошук ефективних шляхів виховання фізично здорового та високоморального наступного освітянського покоління, здатного будувати демократичну державу та передавати дітям найкращі риси сучасної людини. Актуальність проблеми виховання студентської молоді визначається новими завданнями, що поставлені сучасними вимогами суспільства перед українським народом – готувати молоде покоління до активної участі в управлінні господарськими, політичними й суспільними справами своєї країни. Регулярні заняття в секціях спортивного вдосконалення переконливо сприяють покращенню показників моральної вихованості майбутніх учителів фізичної культури: показників суспільної активності, ставлення до навчання, показників колективізму, дружби й товариськості, ставлення до природи та до суспільної власності.

Ключові слова: студенти, спортивне удосконалення, моральна вихованість.

Постановка проблеми. Наразі школа приділяє максимальну увагу вихованню майбутнього високодуховного, фізично здорового покоління, здатного розбудувати демократичну державу, захищати та відновлювати її. Але насамперед слід приділити увагу вищій педагогічній освіті щодо належної підготовки майбутніх учителів, зокрема й фізичного виховання, що мають бути не тільки гармонійно фізично розвиненими, але й сформованими високоморальними особистостями.

У сучасних наукових дослідженнях виховній функції процесу фізичного виховання приділяється особливе значення [3; 4; 9]. Фізична культура та спорт розглядаються сьогодні як саморозвивальний та формувальний засіб у процесі становлення особистості [5; 10].

Під час навчання у закладі вищої освіти педагогічного спрямування у студентів активно формується життєва позиція, життєво необхідні моральні стрижні [4; 5; 9]. Студенти, що навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура), отримують потужне прагнення до самовиховання та самовдосконалення у процесі занять у секціях спортивного вдосконалення [6; 8; 10].

Водночас формування системи стійких моральних якостей відбувається неоднаково, а прагнення до її набуття притаманне не всім студентам. Деякі з них не можуть повною мірою